

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לבתי הספר העיוניים

מס' 002371, קיץ תש"ף

פרק ראשון – תורה: דברים

על התלמיד לענות על שאלה 1 (חובה) ועל אחת מן השאלות 2-5.

1. יחידת "הברית"

- א. (1) לפני מותו.
(2) מצוות שמיוחדות לארץ-ישראל, הפנמת האמונה באמצעות הרגש, מלחמה בעבודה זרה – נושאים אלו מכינים את העם לאתגר של הכניסה לארץ (המפגש עם הארץ הפיזית או עם תושביה).

הנושא	נימוק
הכנה למלחמה	כיוון שעתה יצטרכו להילחם ולכבוש את הארץ
אזהרות בענייני ע"ז	חיזוק באמונה בגלל החשש מהשפעת עובדי ע"ז בארץ
סכנות בגלל השפע בארץ	חשש לשכחת ה' מרוב טובה
פירוט מצוות חוזרות, מבוארות וחדשות	המצוות השונות מדריכות את האדם כיצד לנהוג בכל מצב בחייו. בארץ עתידיים להתמודד עם מציאות לא מוכרת. (יחס לעני, לעבד וכו', מצוות התלויות בארץ)
מצוות הקשורות להנהגה	מציאות חדשה שהעם טרם חי בה

ב.

פירוש רש"י	אם תעשה טוב	הרי לך חיים	ואם תעשה רע	הרי לך המוות
ציטוט מפסוקים ט"ז-י"ח	לאהבה את ה' אלקיך ללכת בדרכיו	וחיית ורבית	ואם יפנה לבבך ולא תשמע	אבד תאבדון

- ג. (1) יש לאדם בחירה חופשית לעשות טוב או רע.
(2) כל תשובה הגיונית תתקבל. לדוגמה: "לא בשמים היא" (פסוק י"ב) – שום דבר אינו מונע את האדם מלעשות את דברי ה', "ראה נתתי לפניך" (פסוק ט"ו) – ה' מציע לאדם שתי דרכים והאדם יכול לבחור ביניהן.

2. יחידת "לא תוכל להתעלם"

- א. (1) סורר – סר מן הדרך.
מורה – מורד/מסרב לאביו.
סובא – משתכר, מרבה לשתות יין.
יסרו אותו – הלקו אותו, או התרו בו.
(1) הוא שקוע בחיי החומר – "קדושים תהיו". הוא מתנהג ללא רסן והוא עלול לחטוא בחטאים חמורים.
(2) רמב"ן – לצורך הרתעה לרבים, רש"י – על שם סופו, כדי למנוע ממנו לעבור עבירות חמורות יותר בבגרותו.
ג. במקרה שאחד מן ההורים רוצה והאחר אינו רוצה אין מתקיים דין בן סורר ומורה משום שהכתוב מציין ששני ההורים ("אביו ואמו") תופסים ("ותפשו") בבן הסורר והמורה.

3. יחידת "דיני מלחמה"

- א. (1) מלחמת מצווה חייבים ליזום או שהיא מלחמת הגנה, ומלחמת רשות לא חייבים ליזום, אלא היא נקבעת על פי רצון המלך.
- מלחמת מצווה היא לכיבוש הארץ, ומלחמת רשות היא מחוץ לגבולות הארץ. מלחמת מצווה היא כנגד עמלק/שבעת העממים, ומלחמת רשות היא כנגד עמים אחרים. במלחמת מצווה הכול חייבים להשתתף, ובמלחמת רשות יש פטורים. דין קריאה לשלום נוהג במלחמת רשות ולא במלחמת מצווה (רש"י).
- רמב"ן: מלחמת רשות – תנאי השלום הם מס ועבדות. מלחמת מצווה – מס, עבדות וקיום שבע מצוות בני נח. כי עמלק היה הראשון שהעז להילחם בישראל כשיצאו ממצרים, אן שזינב בחלשים, אן עמלק כפר באלוקים. כל תשובה על פי פרשן תתקבל.
- ב. (1) כדי להסביר מדוע ישראל נענשו במלחמת עמלק.
- (2) כדי להסביר מדוע עמלק נלחם בישראל, אן מדוע חטאו של עמלק חמור, אן מדוע יש מצווה להילחם בעמלק.
- ג. שאול, כי הוא היה המלך הראשון.

4. יחידת "פתח תפתח"

- א. (1) שומטים את החוב. לא דורשים להחזיר את החוב.
הערה: לא לקבל רק שמיטה.
- (2) לעשות חסד עם העני. שיקום העני. צדק חברתי וצמצום פערים. חינוך המלווה להימנע מתאוות ממון.
הערה: כל תשובה הגיונית תתקבל.
- ב. (1) פסוק ד' מורה שלא יהיו עניים בעם ישראל, ולפי פסוק י"א תמיד יהיו עניים בעם ישראל.
- (2) פסוק ד' מתאר מצב אידאלי שבו עם ישראל מקיים את המצוות ופסוק י"א מתאר מצב שבו עם ישראל לא מקיים את המצוות בשלמות.
- ג. (1) ככל שאדם קרוב יותר לנותן הצדקה כך הוא קודם לנתינת הצדקה.
- (2) הפסוק מספר על קרבתו של העני לנותן הצדקה בסדר הבא "אחיר", "שעריך" ו"ארצך", ומכאן שלקרבה זו משקל בנתינת הצדקה.

5. יחידת "מצוות ההנהגה"

- א. (1) מצוות עשה: כתוב ספר תורה. מצוות לא תעשה: אסור שירבה סוסים, נשים, כסף. אסור לו לעבור על חוקי התורה. לקבל גם: שלא ישיב העם מצרימה. שלא יתגאה בליבו.
- (2) גוי אינו יכול להיות מלך.
- ב. המחלוקת היא אם יש מצווה למנות מלך או שמינוי המלך אינו רצוי, אלא שאם העם רוצה בכך התורה מאפשרת זאת.
- ג. (1) לצורכי ציבור מותר, ואילו לצורכי עצמו אסור.
- (2) כדי שהמלך לא יתגאה, כדי שלא יכביד במיסים על העם.

פרק שני – נביאים: מלכים ב, ירמיה, יחזקאל

על התלמיד לענות על שתיים מן השאלות 6-8.

6. מלכים ב, פרקים כ"ב-כ"ג

- א. (1) השגת כסף לשם חיזוק בית המקדש.
- (2) כי שמע את דברי התוכחה הכתובים בספר התורה (שנמצא).
- (3) החורבן לא יהיה בימי יאשיהו והוא יקבר באופן מכובד, משום שיאשיהו לקח לתשומת לבו את דברי ספר התורה.
- ב. כרת את הברית, טיהר את המקדש, טימא את הבמות, שיבר את המצבות, עשה את הפסח.
- ג. יאשיהו החל לדרוש את ה' כשהיה נער וביער את העבודה הזרה החל משנת שתים עשרה למלכותו.

7. ירמיה, פרק ל"א

- א. (1) ממלכת ישראל.
 (2) שומרון, הר אפרים, אפרים. פנייה ל"בתולת ישראל" בפסוק ג', "עוד תטעי כרמים בהרי שומרון" (פסוק ד'),
 "קראו נוצרים בהר אפרים" (פסוק ה').
 הערה: עוד ראיות יתקבלו.

ב.

הסבר	ציטוט מן הפסוק	הדובר
ה' נהג בחיבה יתרה בעם ישראל לפני זמן רב ועכשיו הסתיר את פניו	"מרחוק ה' נראה לי"	ישראל
אהבת ה' לישראל נצחית	"ואהבת עולם אהבתיך"	ה'

ג. שה' הוא שהגלה את עם ישראל והם לא גלו מכוחם של העמים..

8. יחזקאל, פרקים ל"ו-ל"ז

- א. (1) הנביא מבטיח שבזמן הגאולה ארץ ישראל תפרח, ותתן יבול רב, ועם ישראל יבנה את הארץ וישב בה.
 (2) ציטוט מלא או חלקי מפסוק ח', הכולל את המילים "כי קרבו לבא".
- ב. (1) אם החזון הנבואי התרחש במציאות או במראה הנבואה בלבד.
 (2) שעם ישראל שנמצא בגלות ישוב לארצו, לעודד את העם בגלות שלא יאבד תקווה.
- ג. בזמן הגאולה תהיה תחיית המתים.

פרק שלישי — כתובים: עזרא ונחמיה

על התלמיד לענות על שתיים מן השאלות 9-11.

9. עזרא, פרק א'

- א. (1) מייחס את הצלחתו לאל, מברך את אלו שיעלו שה' יהיה עמם, מכיר בכך שה' הוא אלוהי ישראל.
 (2) לעלות לירושלים ולבנות את בית המקדש.
- ב. (1) שמי שנשאר בגולה יתמוך ויעביר כסף לעולים לטובת בניין בית המקדש.
 (2) מסופר על כך בפסוק ו'. ציטוט יתקבל.

10. נחמיה, פרקים א'-ב'

- א. (1) דברי חנני על המצב הקשה בירושלים.
 (2) שה' יסייע לו והמלך יקבל את בקשתו (ולא יכעס עליו).
- ב. (1) מכך שהוא מגיש יין למלך / שר המשקים מדבר ישירות אל המלך. מכך שהמלך מתעניין בשלומו, מכך שהמלך נותן לו אישור לקחת חומרי בניין מאוצר המלך לטובת בית המקדש..
 (2) המילה החוזרת: המלך. החזרה מעידה על רצונו של נחמיה לשמור על כבודו של המלך / לא לעורר את חשד המלך / מעידה על המתח בשיחה. לקבל גם: פנים, מעיד על הקשר האישי בין נחמיה למלך.

11. נחמיה — בניית החומה

- א. (1) כך היה קל לשכנע אותם להשתתף בבניית החומה, שתסייע בבטחונם האישי.
 (2) 52 יום. מן הזמן הקצר שארכה מלאכת בניית החומה למדים שכולם התגייסו, שעשו זאת בזריזות.
- ב. (1) לשקם את כבודו של עם ישראל.
 (2) החומה מאפשרת לנחמיה לאכוף את שמירת השבת בירושלים.